

Farsor & Morsor på stan som vuxna förebilder på helgnätter till barn och tonåringar på driv

Helen Lind Jaktlund

Pressansvarig, Farsor & Morsor på stan, Uppsala. Fått medalj av kungen 1999 samt St Eriksmedaljen 2004 för att hon är så bra på att ta hand om tonåringar.
E-post: helen@jaktlund.com.

Efter mer än 30 års arbete på stan i Stockholm med ungdomar i riskzonen så har insikten kommit att det saknas vuxna förebilder. Vuxenvärlden lyser med sin frånvaro. Vi vuxna har svikit våra barn. Vi har inte tid. Vi har fullt upp med oss själva. Det saknas vuxna som genom att sätta gränser, ställa krav och visa vägen, bekräftar att barnen är älskade. Alla människor oavsett ålder och bakgrund behöver bli älskade, sedda och bekräftade. Det är varje barns rättighet och vår skyldighet som vuxna att se till att varje barn blir älskade, sedda och bekräftade.

After more than 30 years of work in the NGO Fathers & Mothers in the city of Stockholm with young people at risk has come the realization that there are no adult role models. The adult world is conspicuous by its absence. We adults have failed our children. We do not have time. We are busy with ourselves. The missing adults by setting limits, making demands and show the way, confirms that children are loved. All people, regardless of age and background need to be loved, seen and confirmed. There is every child's right and our duty as adults to ensure that every child is loved, seen and confirmed.

Bakgrund – ungdomar på driv i storstaden

I mitten av 1980 talet var det kravaller i Kungsträdgården i Stockholm. Ett stort gäng ungdomar tillbringade sin tid där. När kravallerna hade varit och man började titta på och analysera ungdomarnas bakgrund, så såg man att de flesta inte hade någon pappa hemma. Många levde med en ensamstående mamma. Även bland mammorna var många frånvarande genom ett aktivt missbruk. Det var anledningen till att vi 1990 startade något

som idag heter ”Farsor & Morsor på stan” (www.farsormorsor.com, se övriga referenser i social media). Det är en förening som finns ute bland ungdomar på helgnätter. Det är en grupp vuxna som finns där ute för ungdomarnas skull. Vi vill vara vuxna förebilder. Vi startade i Stockholm men efter några år gjorde vi en rundresa i landet som resulterade i ett riksnätverk (www.nattvandrararna.se). Vi finns i dag utspridda i hela landet. I dagslä-

get finns även ett till riksnätverk som Nattvandrararna i Sverige. Alla jobbar för samma sak. Vi heter lite olika och är strukturerade på olika sätt men målet är detsamma; att finnas för ungdomar.

Emellertid har vi haft svårt att få utrikes födda föräldrar att komma med. Vi har några i varje grupp. Sen finns det några grupper i Stockholm med enbart samma etniska tillhörighet t ex somaliska föreningen, kurdiska föreningen och turkiska föreningen. Vi samverkar mellan de olika grupperna i Stockholm och även med grupper i landet.

En av orsakerna till att många av oss som är ute är samanhållningen i gruppen. Vi som vuxna kommer varandra väldigt nära. Det är svårt att bara prata väder och vind när vi möter så mycket elände. Förutom att vi finns till för ungdomarna så finns vi även för varandra. Vi delar livet. Man hinner följa varandra i olika faser: äktenskap, barn, skilsmässor och sorg. Vi delar mycket. Det tror jag är anledningen till att vi håller ut. Detta kan även vara en anledning till att ungdomarna närmar sig oss. Dom ser att vi trivs med varandra. En annan sak som gör att ungdomarna accepterar oss är att vi inte är en myndighet och att vi är ute utan ersättning. Vi betalar för att gå ut. Medlemsavgiften är 100 kr. Det väcker respekt och trovärdighet.

Vi har under åren utvecklat ett mycket gott samarbete med olika myndigheter; framför allt polis och socialtjänst. Innan vi går ut och vandrar så har vi en gemensam samling med polis, socialtjänst, fältassistenter och andra grupper som finns ute. Där

går vi igenom kvällen, om vi vet något som är på gång. Vi byter även telefonnummer så vi kan nå varandra under kvällen. Samarbetet är viktigt. Eftersom vi har olika roller kan vi hjälpa och komplettera varandra. Vi startar oftast våra vandringar kl. 20.00. Då har vi gemensam samling med alla andra som är ute. Sen är vi ute så länge vi tycker att vi har en uppgift. På vintern blir det lite tidigare, ofta vid midnatt. Sommaren kan det bli senare. Vi vandrar oftast fredag och lördag. Ibland även vid andra tillfällen som skol avslutning, Valborg osv. När vi är ute går vi alltid minst två och två, aldrig ensamma.

Våra vandrare får utbildning av polisen i lag & rätt, t ex vad vi får göra och inte göra i möten med ungdomar på stan. Polisen håller även i utbildning om de olika drogerna vi stöter på. Vi får utbildning i hjärt/lungräddning av personal från sjukvården.

Sen har vi efter behov olika samlingar där vi pratar om värderingar, människosyn och hur vi löser olika situationer. Vi summerar varje kväll innan vi går hem och om vi varit med om något jobbigt så följer vi upp det dagen efter.

Gruppen ungdomar som finns på stan har under åren ökat. Problemen med brist på vuxna kvarstår. Vi möter mest killar. Det är flest killar som kommer själva och de tjejer som kommer ser inte vi så mycket av.

De nyanlända

Vi slog larm för ett antal år sedan då det kommit en stor grupp somaliska ungdomar till Stockholm. Den var

den första gruppen som vi kom i kontakt med. Ensamma killar som kommit från förhållanden som vi inte ens kan drömma om. De hade så mycket med sig i bagaget. Många var väldigt traumatiserade. De var ofta väldigt unga killar som hamnade hos okända släktingar eller oftast tillsammans med andra ensamma i samma lägenhet.

Killarna var svåra att nå. De drog sig undan och hamnade i ett utanförskap. De kom från en kultur där man lärt sig att se upp till äldre; att göra som de äldre sade. Här hamnade man i en miljö där det inte fanns äldre som kunde visa vägen.

På senare åren har de nyanlända ökat och de kommer från olika länder och kulturer. Problemen är desamma. En av svårigheterna nu är att det kommer flera olika grupper som inte håller sams. Flera av grupperna har med sig ett beteende som gatubarn. Man fortsätter att leva på gatan. De hamnar lätt i rollen som springpojkar åt äldre kriminella. Förekomsten av droger är väldigt stor. Man hamnar ofta i olika former av kriminalitet.

Det förekommer personrån, stölder och drogförsäljning. Flera av killarna fortsätter att leva som "gatubarn" också här. Dom har ingen annan erfarenhet än att överleva i denna negativa livsstil. Där måste man begå brott för att överleva. Drogerna blir också ett sätt att klara av att leva så. Många av killarna vi möter ser vi under en kortare tid. Några blir kvar längre. Polis och socialtjänsten jobbar på att få bort de killar som hänger i stan. En del försvinner under en period men dyker upp efter ett tag. Flera av killarna vill

inte leva det destruktiva livet. Man är rädd att behöva gå andras ärenden. Det är lätt att hamna i händerna på äldre kriminella som utnyttjar yngre för att begå brott.

Sen finns det mycket obearbetat i bagaget som man inte får hjälp att bearbeta. Det leder till att man fortsätter att leva ett destruktivt liv och mår dåligt. Andra kommer från andra förhållanden där man har andra saker i bagaget. Man har varit med i krig. En del har sett anhöriga bli skjutna, en del har själva skjutit. Dessa killar har andra trauman med sig som behöver bearbetas när de befinner sig i en trygg miljö. Ofta finns oro och saknad efter nära och kära. Mobilen blir den viktigaste prylen ungdomarna har, för kontaktutbyten. Beroende på vad man har med sig i bagaget så har man saker man behöver få hjälp med. Det är ingen lösning att hamna själv utan vuxna på olika boenden. Där brukar ingen ha tillräcklig tid för att lyssna på ungdomarna och ingen ser. Sen väljer många av de killar vi möter att leva utanför samhället. Man väljer att hålla sig utanför för att inte riskera att skickas tillbaka till den miljö de lämnade.

Vår erfarenhet är att den här gruppen är väldigt svår att nå. Det finns en utbredd rädsla för myndigheter och andra grupper vuxna. De har svårt att förstå att vi är där för deras skull och att vi inte är en myndighet. Språket gör också att vi har svårt att nå fram. Det tar längre tid att få ett förtroende.

Vi för ingen statistik över de ungdomar på stan som vi möter. Det ansvaret ligger hos myndigheterna. Vi skriver bara ner våra intryck av kvällen i

en logg som vi har på en medlemsida på facebook (farsor och morsor på stan). Vi har även en öppen sida där man kan hämta information om oss.

En föräldralös generation

Barn som växer upp testar gränser. De vill pröva hur långt det går. Sätter inget stopp så försätter man. Man börjar skolka, röka, snatta osv. Man behöver och väntar på att någon ska säga ifrån. Frånvaron av gränser gör att man känner sig oälskad. När någon säger ifrån så blir man sedd. En av killarna jag mötte för några år sen hade jag ett samtal med. Vi pratade om att sätta gränser. Han tyckte att jag var hård mot mina barn när jag inte tillät dem åka in till stan själva, när jag hade olika regler och när de hade tider för att lägga sig. Men när vi pratat en stund så sade han: ”Tänk om alla mammor var som du. Då skulle det inte gå snett.” Jag undrade vad han menade. Jag uppfattade att han tyckte att jag var hemsk som satte gränser. Då svarade han: ”Om min mamma hade sagt ifrån när jag började skolka och snatta då hade jag inte fortsatt. Hade hon brytt sig om när jag kom hem då skulle det aldrig gått som det gick för mig. Hon älskade inte mig för hon brydde sig inte och hon sade aldrig ifrån.”

Den här slutsatsen som den intervjuade pojken drog, har jag hört flera ungdomar säga: ”Ingen älskar mig för ingen säger ifrån.”

Idag är det alltför många av oss vuxna som vill vara kompisar med våra barn. Vi orkar inte säga ifrån. Sen är det många av oss vuxna som

fortfarande tror att vi är tonåringar, som inte av olika anledningar vill vara vuxen.

Vuxenstöd är en socialmedicinsk utmaning

Gemensamma krafter för barn i riskzon, t ex ensamkommande asylsökande och flyktingbarn blir bara viktigare och viktigare i ljuset av att så många kommer till Sverige. Vi behöver därför bli mer närvarande vuxna och ta ett gemensamt ansvar. Vi har barn tillsammans.

Barn behöver oss. Varje barn, oavsett bakgrund måste få vara barn i linje med Barnkonventionens artiklar. De nyanlända ensamkommande barnen och tonåringarna som söker asyl har få vuxna förebilder som visar vägen, talar om vad som gäller och sätter gränser. Vi måste hjälpas åt att bemöta dessa barn när deras föräldrar saknas som goda förebilder. Vi behöver även skapa andra mötesplatser. Där det finns möjlighet att träna språk, möta andra med annan bakgrund. Vidare behöver samverkan mellan myndigheter bli bättre och mer varaktig.

tema

Referenser

Barnkonventionen. Hämtad 1 januari 2016 från
<https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#full>

www.nattvandring.se

Karlsson P. Supermorsan. Svenska journalen
2002;78(2): sida 4-10.

Dagens Nyheter. Insidan. 16 januari 2008. www.dn.se

<https://goraskillnad.nu/vi-har-svikit-vara-barn>

www.aftonbladet.se/svenskahjaltar/article11279839.ab

www.ideerforlivet.se/var-ide/historia

nattvandringisverige.blogspot.com

Unga lever på gatan mitt i stan. www.gp.se

www.farsormorsor.com